

Jos saan haasteen oikeuteen, miten toimin?

- Lääkäriliiton juridinen apu
- Lääkäri oikeudenkäynnissä

Lääkäriliiton juridinen apu

1. Lääkärien ammatinharjoittamisen valvonta
2. Potilasvahinko → potilasvakuutus
3. Rikosoikeudellinen vastuu
  - Hoitovirheet
  - Salassapito
4. Työ- ja virkasuhteisiin liittyvät ongelmat

1. Lääkärien ammatinharjoittamisen valvonta

Kirjallinen vastine

- Lyhyt, ytimekäs, asiallinen, lääketieteellinen fakta näkyviin, ei loukkaavia ilmaisuja, ei syytelyä
  - Selkokielen (myös potilas lukee vastineen)
- Asian huolellinen jäsentäminen ennen kirjoittamista
- Perehdyttävä kaikkiin asiaan liittyviin asiakirjoihin
  - Oikeus pyytää mahdollisesti puuttuvat paperit
- Käytä ulkopuolista asiantuntijaa (kollega, liiton lakimies tms.)
  - Huom! Ensimmäinen vastine tärkein

2. Potilasvahinko

- Tehtävä kaikki voitava tilanteen korjaamiseksi
- Kirjaa ylös keskeiset seikat myös itseäsi varten
  - Tapahtumapäivä ja -paikka sekä kellonaika
  - Potilaan tiedot
  - Potilaan sairaushistoria
  - Potilasta aiemmin hoitaneet lääkärit, hoitohenkilökunta
  - Työkuormitus
  - Yksityiskohtainen selvitys tapahtumasta (ketkä paikalla ja osalliset tapahtumaan)
  - Oliko käytettävissä kaikki potilasasiakirjat yms.
  - Käytännön vastuunjako työpaikalla
  - Työpaikan sisäiset ohjeet (päivystysohjeet, hoitosuositukset jne.)

3. Rikosoikeudellinen vastuu

Hoitovirheet

- Terveystieteiden ammattihenkilöiltä *vaaditun* huolellisuuden rangaistava laiminlyönti (so. rikosoikeudellinen huolimattomuus)
- Huolimattomuutta osoittava teko
- Laiminlyönti (tekoon ei ole ryhdytty)

Kuolemantuottamus (Rikoslaki 21:8)

- Joka huolimattomuudellaan aiheuttaa toisen kuoleman, on tuomittava kuolemantuottamuksesta sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi
- RL 21:9: törkeä tekemuoto, vankeutta 4 kk – 6 v.

Vammantuottamus (Rikoslaki 21:10)

- Joka huolimattomuudellaan aiheuttaa toiselle ruumiinvamman tai sairauden, joka ei ole vähäinen, on tuomittava vammantuottamuksesta sakkoon tai vankeuteen enintään 6 kuukaudeksi
- RL 21:11: törkeä tekemuoto, sakkoa tai vankeutta enintään 2 v.

Rangaistukset tuottamuksellisista hoitovirheistä

- Vammantuottamus: yleensä 20-50 päiväsakkoa
- Kuolemantuottamus: yleensä 30-70 päiväsakkoa – joskus ehdollista vankeutta
- Lisäksi virkavelvollisuuden rikkominen (RL 40 luku)

Salassapito

Laki potilaan asemasta ja oikeuksista 13 §

Potilasasiakirjoihin sisältyvät tiedot ovat salassa pidettäviä.

Terveystuon ammattihenkilö... ei saa ilman potilaan kirjallista suostumusta antaa sivulliselle potilasasiakirjoihin sisältyviä tietoja. Sivullisella tarkoitetaan tässä laissa **muuta kuin asianomaisessa toimintayksikössä potilaan hoitoon tai siihen liittyviin tehtäviin osallistuvia henkilöitä**. Salassapitovelvollisuus säilyy palvelussuhteen tai tehtävän päättymisen jälkeen.

Potilasasiakirjoihin sisältyvien tietojen salassapito jatkuu

Sen estämättä, mitä 2. momentissa säädetään tietoja saadaan antaa:

- 1) Tuomioistuimelle tai viranomaiselle
- 2) Toiselle terveydenhuollon toimintayksikölle tai terveydenhuollon ammattihenkilölle
- 3) Tajuttoman potilaan lähiomaiselle
- 4) Tieteelliseen tutkimukseen

Potilasasiakirjoihin sisältyvien tietojen salassapito jatkuu

- 5) Kuolleen henkilön elinaikana annettu hoito

Perustellusta kirjallisesta hakemuksesta sille, joka tarvitsee tietoja tärkeiden etujensa tai oikeuksiansa selvittämiseksi tai toteuttamiseksi.

Hoitovirheen selvittely, testamentin moiteasiat, oikeustoimen pätevyys, perinnöllisen sairastumisalttiuden selvittäminen.

Vain siinä laajuudessa kuin se on välttämätöntä, mieluiten lausuntomuodossa.

Laki terveydenhuollon ammattihenkilöistä 17 §

Salassapitovelvollisuus

Terveydenhuollon ammattihenkilö ei saa sivulliselle luvatta ilmaista yksityisen tai perheen salaisuutta, josta hän on asemansa tai tehtävänsä perusteella saanut tiedon. Velvollisuus säilyy ammattihenkilönä toimimisen jälkeenkin.

Vaihtovelvollisuus koskee muutakin työssä saatua tietoa kuin pelkästään asiakirjoista peräisin olevia tietoja, esim. tapahtumia tai potilasta havainnoimalla tai suullisesti saatuja tietoja.

Virkasalaisuuden rikkominen (Rikoslaki 40:5)

Jos virkamies tai julkisyhteisön työntekijä tahallaan palvelussuhteensa aikana tai sen päätyttyä oikeudettomasti:

1. paljastaa salassa pidettävän asiakirjan tai tiedon...
2. käyttää omaksi tai toisen hyödyksi taikka toisen vahingoksi salassapidettavaa tietoa tai asiakirjaa...

Hänet on tuomittava virkasalaisuuden rikkomisesta sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi sekä mahdollinen viraltapano.

Jos virkamies huolimattomuuttaan syyllistyy 1 momentissa tarkoitettuun tekoon, ... hänet on tuomittava tuottamuksellisesta salassapitorikoksesta sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

Salassapitorikos (Rikoslaki 38:1)

"Joka

- 1) paljastaa salassa pidettävän seikan, josta hän on asemassaan, toimessaan tai tehtävää suorittaessaan saanut tiedon, taikka
  - 2) käyttää tällaista salaisuutta omaksi tai toisen hyödyksi"
- sakkoa tai vankeutta enintään yksi vuosi.
  - jos teko on vähäinen tuomitaan henkilö salassapitorikkomuksesta sakkoon.

Salassapitoon liittyviä oikeusprosesseja vähän.

Terveydenhuollon oikeusturvakeskus käsitellyt useampia; pääasiallinen seuraus on lääkärin huomion kiinnittäminen salassapitosäännösten noudattamiseen tai huomautus.

Tietosuojavaltuutettu on antanut joitain kannanottoja.

Lääkäriliitto lääkärin tukena

- Keskustelumahdollisuus/konsultointi (myös luottamuslääkärit)
- Selvittelyssä auttaminen
  - Tapahtumatietojen ja asiakirjojen jäsentäminen ja arvioiminen
- Neuvottelu työnantajan kanssa
- Puolustuksen järjestäminen
  - Liitto auttaa oikeudellisen avustajan löytämisessä
  - Apuna myös lääketieteellisten asiantuntijoiden etsimiseen
- Oikeusturvavakuutus

Lääkäriliiton oikeusturvavakuutus

Korvaussumma max 18.000 euroa.

Omvastuu 15 % vähintään 150 euroa.

- Toiminta lääkärin ammatissa, toimessa tai virassa
- Vakuutustapahtuma Pohjoismaissa
  - Oikeudenkäynti mahdollinen Suomessa

Lääkäriliiton oikeusturvavakuutus jatkuu...

Asianajo- ja oikeudenkäyntikulut riita- ja rikosasioissa yleisissä oikeusistuimissa

- Ei virantäyttöä koskeva valitus
- Ei hallinnollisia viranomaisasioita
- Poikkeuksena TEO:n pyytämien selvityksien antaminen ja valittaminen TEO:n päätöksestä
- Avustaja poliisikuulusteluun

Lääkäri oikeudenkäynnissä

Lääkäri todistajana (OK 17:23)

Todistaa ei saa: ...

- 3) Lääkäri, apteekkari tai kättilö tai heidän apulaisensa siitä, mitä he asemansa perusteella ovat saaneet tietää ja mitä asian laadun vuoksi on salassapidettava, ellei se, jonka hyväksi vaihtolovelvollisuus on säädetty todistamiseen suostu.

Edellä olevan estämättä voidaan velvoittaa todistamaan asiassa, jossa virallinen syyttäjä saa ajaa syytettyä rikoksesta, mistä saattaa seurata vankeutta vähintään kuusi vuotta.

Huom. Esitutkintalaki 27 §

Esimerkkejä rikoksista, joista voi saada 6 vuotta (tai >) vankeutta

- Henki- ja törkeät väkivaltarikokset
- Seksuaalirikokset
- Panttivangin ottaminen, ihmisryöstö
- Törkeät huumausainerikokset
- Sikion lähettäminen

Lääkäri todistajana:

- Vaihtolovelvollisuus oikeudessakin (OK 17:23 §)
- Väistyy vain, kun tutkittavana on törkeä rikos (ns. kuuden vuoden sääntö)
- Suostumuksella voi todistaa
- Puheenjohtaja neuvoo, kysyä voi
- Samat säännöt esitutkinnassa

Lääkäri todistajana jatkuu

- Asiaan liittyvien tosiseikkojen selvittäminen
- Lääkintölaillinen todistus ja lausunto (Amm.hlö.L 23 §)
  - "minkä kunniani ja omantuntoni kautta"
- Todistamisvelvollisuus
- Puhuttava totta
- Todistettava siitä, mitä asiasta tietää omien havaintojensa ja tutkimuksien perusteella tietää
  - Peräton lausuma tuomioistuimessa (RL 15 luku) (vankeusrangaistus)
- Laki valtion varoista maksettavasta todistelukustannuksista (1972/666)

Lääkäri asiantuntijana

- Selvittämään esim. tieteellisiä tai teknisiä erityistietoja
- Voi olla joko oikeudenkäynnin osapuolten kutsuma tai oikeuden määräämä
- Jollei oikeuden määräämä asiantuntija
  - Noudatetaan mitä todistajasta säädetty (myös palkkioon)
- Lääkäri voi kieltäytyä, ellei katso olevansa riittävän perehtynyt tms.

Rikoksesta epäilty

- Oikeus pysyä vaiti → vain henkilötiedot
- Ei velvollisuutta pysyä totuudessa
- Poliisi kertoo oikeudet ja velvollisuudet

Rikoksesta syytetty

- Oikeus pysyä vaiti
- Ei velvollisuutta edistää asian selvittämistä
- Ei velvollisuutta pysyä totuudessa puolustautuessaan

- Suomen Kirurgiyhdistyksen kevätkokous 16.5.2008 Joensuu
Lakimies Marja Pylkkänen, Suomen Lääkäriliitto
-

Lääkärin oma oikeusturva

- Oma oikeusasema vaikuttaa siihen, mitä saa kertoa.
- Lääkäri rikoksen kohde tai uhri: salassapitovelvollisuus ei estä ilmoittamasta uhkailevasta tai kiristävästä potilaasta, reseptien väärentämisestä ja väkivallasta.